

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
फैसला

०७०-CR-०४७५

मुद्दा:- अनियमित वन पैदावार काटी ओसार पसार।

स.व.अ. अरुणकुमार ठाकुरसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	१	<u>पुनरावेदक</u> वादी
<u>विरुद्ध</u>		
जिल्ला इलाम, लक्ष्मीपुर गा.वि.स. वडा नं.५ बस्ने राजेन्द्र सुनुवार	१	<u>प्रत्यर्थी</u> प्रतिवादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने:- माननीय न्यायाधीश श्री शेखरचन्द्र अर्याल

इलाम जिल्ला अदालत

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:- माननीय मुख्य न्यायाधीश श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय

माननीय न्यायाधीश श्री उदयप्रकाश चापागाई

पुनरावेदन अदालत इलाम

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम यसै अदालतको क्षेत्राधिकार भित्रको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ:-

मिति २०६८।८।२ गते चिसापानी रे.पो.का कर्मचारीहरु तथा दाहालटार सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति समेतको संयुक्त टोली गस्ती गर्दै जाँदा जिल्ला इलाम लक्ष्मीपुर वडा नं.

५ स्थित दाहालटार सा.व.उ.समितिका सदस्य राजेन्द्र सुनुवारको घरमा साल जातका विभिन्न नाप साइजका थान ३२ को ११.०७ क्यु.फिट चिरान काठ फेला परी निज राजेन्द्र सुनुवारलाई पक्राउ गरेको भन्ने समेत ब्यहोराको मिति २०६८।८।२ को घटनास्थल प्रकृति एवम् बरामदी मुचुल्का।

मिति २०६८।८।२ मा बरामद भएको थान-३२ को ११.०७ क्यु.फिट सालको चिरान काठ खोजेका बखत बुझाउने गरी गजुरमुखी इलाका वन कार्यालय, सुखानीमा कार्यरत स.व.रे. गणेशबहादुर कार्कीले जिम्मा बुझी राखी मिति २०६८।८।२ गते गरेको भरपाई।

मिति २०६८।८।२ गते चिसापानी रे.पो.का कर्मचारीहरु तथा दाहालटार सा.व.उ.स. समेतको संयुक्त टोली गस्ती गर्दै जाँदा जिल्ला इलाम लक्ष्मीपुर-५ स्थित दाहालटार सा.व.उ. समितिका सदस्य राजेन्द्र सुनुवारको घरमा साल जातका विभिन्न नाप साइजका थान-३२ को ११.०७ क्यु.फिट चिरान काठ फेला परी निज राजेन्द्र सुनुवारलाई पक्राउ गरेको हुँदा आवश्यक कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको चिसापानी स.व.रे.पो.का वन कर्मचारी स.व.अ. अरुणकुमार ठाकुरसमेतले गजुरमुखी इलाका वन कार्यालय, सुखानीमा मिति २०६८।८।२ मा पेश गरेको जाहेरी प्रतिवेदन।

मेरो घर वरिपरिका काठ मैले घरकाजको लागि काटेर राखेको हो। उक्त काठ काट्ने र ल्याउने मसँग कुनै कागज प्रमाण छैन र काठमा टाँचा निस्सा समेत छैन। मैले विक्री गर्ने मनसायले ल्याएको नभई घर बनाउन ल्याएको हो। बरामदी मुचुल्कामा उल्लेखित चार किल्लाभित्रको साल जातका ४ वटा रुखमात्र मैले काटेको हुँ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले अनुसन्धान अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

बरामद ठूटा काठ २०५ क्यू.फिट रही कूल विगो रु.१,०२,५००।- को काठ रहेको भन्ने समेत ब्यहोराको गजुरमुखी इलाका वन कार्यालय, इलाम सुखानीको विगो मूल्याङ्कन तालिका।

वन तस्करहरुले कार्य समितिलाई फसाउने नियतले राजेन्द्र सुनुवारको घर आँगनमा चिरान काठ राखेकोले निज दोषी देखिएको हो। उनी कार्य समिति सदस्य भएकोले फसाउन यसो गरेको हो। राजेन्द्र सुनुवारले काठ तस्करी गरेको होइन भन्ने समेत ब्यहोराको अशोक समाल समेतले गरेको मिति २०६८।८।१४ को सर्जमीन मुचुल्का।

प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) बमोजिमको कसूरमा ऐन ऐनको दफा ५० (१) (घ) (४) बमोजिम सजाय गरी बरामद काठ सोही ऐनको दफा

५०(१)(घ) बमोजिम जफत गर्ने समेतको मागदावी लिई इलाम जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गर्नु भन्ने समेत ब्यहोराको जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, इलामको मिति २०६८।८।२१ को निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपी मिसिल सामेल रहेको।

जाहेरी प्रतिवेदन, बरामदी मुचुल्का र प्रतिवादीकै घरबाट बरामदी चिरान काठ फेला परेबाट प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले विगो रु.१,०२,५००।- बराबरको वन पैदावर विना इजाजत काटी ओसारपसार गरेको देखिएकोले प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) बमोजिमको कसूरमा ऐ.ऐनको दफा ५०(१)(घ) (४) बमोजिम सजाय गरी बरामद काठ सोही ऐनको दफा ५०(१)(घ) बमोजिम जफत गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको अभियोगपत्र।

म दाहालटार सा.व.उ. समितिका सदस्य हो।प्रत्येक महिनामा २ गते हुने बैठकमा समितिमा जाँदा म पक्राउ परेको हो।मेरो खेतमा पहिरोले झारेको, बीचमा ध्वान्द्रो पारेको सालको रुखबाट ११ कि.बि.मसिनो खालको चार डेडे ३२, ३३ वटा भाटा खुदुनाबारीका मान्छेलाई लगाई मैले काटेको हो।मैले काठ काट्ने अनुमति लिएको छैन।अनुसन्धान अधिकारी समक्षको बयान ब्यहोरा र सहीछाप मेरो ठीक हो।मैले घरायसी प्रयोजनको लागि साल जातका ४ वटा रुख काटेको हो।११ क्यू.फिट काठ मबाट बरामद भएको र अरु काठ वन तस्करहरुले मेरो घरदेखि तल राखेका रहेछन्।लिखित अनुमति नलिई काठ काट्नु मेरो गल्ती हो भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले सुरु अदालतमा गरेको बयान कागज।

पछि प्रमाण बुझ्दै जाँदा ठहरेबमोजिम गरी हाल प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ६४(२) बमोजिम रु.२,००,०००।- नगद वा सो बराबरको जेथा दिए तारेखमा राखी मुद्दाको पूर्पक्ष गर्नु दिन नसके पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्नु भन्ने सुरु अदालतको मिति २०६८।८।२२ को आदेश।

प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारको घर जंगल नजिक रहेको र निजको घर वरिपरी चिरान काठहरु ११.०७ क्यू.फिट भेटिएको, उक्त काठ काटिएको स्थल जंगलमा जाँदा ४ वटा साखु जातका नयाँ काटिएका ठुटा पाइएको र म समेतले निज राजेन्द्र सुनुवारलाई पक्राउ गरेको हो।मिति २०६८।८।२ को म समेतको प्रतिवेदन ब्यहोरा र सहीछाप मेरो हो भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवेदक स.व.अ.अरुणकुमार ठाकुरले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र।

मिति २०६८।८।२ गते वन गस्ती गर्दै जाँदा प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारको घर नजिक ४ वटा साखु जातको रुखहरू ढाली केही टुक्रा गरी राखिएको र केही चिरान काठको परिमाण ११.०७ क्यू.फिटको थान ११ सहित निज राजेन्द्र सुनुवारलाई काठ बोक्दै गरेको अवस्थामा वन गस्ती टोलीले पक्राउ गरेको हो। घटनास्थलमा म समेत बसी बरामदी मुचुल्का भएको हो। बरामदी मुचुल्काको ब्यहोरा र सहीछाप मेरो हो भन्ने समेत ब्यहोराको बरामदी मुचुल्काका मानिस गोपाल न्यौपानेले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवार बैठकमा गएको अवस्थामा मिति २०६८।८।२ गते पक्राउमा परेका हुन्। राजेन्द्रको घर नजिक रुख काटिएको रहेछ। सो राजेन्द्रले नै काटेको शंका गरी पक्राउ गरेका हुन्। प्रतिवादीले आफ्नो घर बनाउन आफ्नै बारीमा पहिरोले बगाएर ल्याएको ध्वान्द्रो परेको रुख समितिसँग मौखिक आदेश लिई ११ कि.मी. जति काठ कटाएका रहेछन्। काठ चाँही निजको घर छेउ बारीबाट बरामद गरेका हुन्। प्रतिवादीले अवैध काठ काटी ओसारपसार गरेको होइन। निजले दाबीबाट सफाई पाउनु पर्छ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादीका साक्षी धर्म भट्टलाईले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र ।

बरामदी मुचुल्का ब्यहोरा ठीक हो। प्रतिवादीको घर वरिपरी बारीमा चिरान काठहरू फेला परेको हो र निजले बयानमा समेत स्वीकार गरेको हो। काठ काटेको कसैले देखेको छैन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवेदक तथा बरामदी मुचुल्काका मानिस फरेष्टर गंगा इङ्गनामले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र ।

यसमा बरामद भई आएको काठ कटान चिरान तथा ओसारपसार गर्ने समेतको अनुमतिपत्र लिए पाएको छ भनी जिकिर लिन र प्रमाण प्रस्तुत गर्न समेत दशीसाथ पक्राउ परेका यी प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले सकेको पनि देखिएन। अतः वन जंगल क्षेत्रबाट विना इजाजत वन पैदावर सालको रुख काट्ने, चिरान गर्ने तथा ओसारपसार गर्ने, राख्ने समेतको अनुमति नलिई अवैध रूपमा वन क्षेत्रबाट वन पैदावर हटाई ओसारपसार गरी वन पैदावार हानी नोक्सानी समेत गरी विगो रु.१०,२५००।- बराबरको २०५ क्यू.फिट बराबरको साल जातको रुख काठ वन पैदावर हानी नोक्सानी गरी अभियोग माग दावी बमोजिम वन ऐन, २०४९ को दफा ४९ को खण्ड (घ) बमोजिमको कसूर अपराध गरेको देखिँदा सो कसूरमा यी प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई सोही वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१)(घ)(४) बमोजिम कैद वर्ष १ र विगो रु.१०,२५००।- को दोब्बरले हुन आउने रु.२,०५,०००।-(दुईलाख पाँच हजार रुपैयाँ) जरिवानासमेत हुने ठहर्छ। साथै बरामद हुन आएको ११.०७ क्यू.फिटको

थान-३२ काठ र बरामद आरा थान-१ समेत सोही ऐनको दफा ५०(१)(घ) बमोजिम जफत हुने ठहर्छ भन्ने इलाम जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६९।५।२०।४ को फैसला।

अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष भएको मेरो बयान निजहरुले आफू खुशी लेखी सहीछाप गराएको हो। अदालतको बयानमा मैले १ थान रुख मात्र काटेको भनी बयान गरेको छु। प्रतिवेदक अरुणकुमार ठाकुर समेतले काठ बोक्दै गरेको अवस्थामा मलाई पक्राउ गरेको भनेको झुठ्ठा हो, वन उपभोक्ता समितिको बैठकमा बोलाई मलाई त्यहीबाट पक्राउ गरेको हो। बरामद भएको भनिएको आरा मेरो होइन। मैले काटेको रुख बाहेक अन्य रुखको विगोमा समेत मलाई सजाय गर्ने गरी भएको सुरु अदालतको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा सो बदर गरी मलाई एउटा रुखको विगोको हकमा मात्र सजाय गरिपाउँ भन्ने प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारको पुनरावेदन अदालत इलाममा दायर भएको पुनरावेदनपत्र।

यसमा प्रतिवादीले मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष गरेको बयान तथा बरामद भएको काठको परिमाणको रोहमा सुरु फैसला फरक पर्ने देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.व. २०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम छलफलका लागि पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय, इलामलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।१।३० को आदेश।

पुनरावेदक प्रतिवादीले अभियोग दावीको पुरै बिगोको वन पैदावार काठ काटेको ठहर्न्याई प्रतिवादीलाई १ वर्ष कैद र रु.२,०५,०००।- जरिवाना गरेको इलाम जिल्ला अदालतको मिति २०६९।५।२० को फैसला मिलेको नदेखिदा केही उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ५० (१) (घ) (४) बमोजिम बरामद काठको बिगो रु.१२,३६४।- को दोब्बर रु.२४,७२८।- जरिवाना हुने ठहर्छ र बरामद काठ तथा आरा जफत गरेको सुरु फैसला भने सदर हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।२।१४ गतेको फैसला।

प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले मौकामा गरेको बयानमा (ज ८ समेत) अभियोग मागदाबी लिइएका साल जातका ४ वटा रुख (२०५ क्यू फि.) आफूले काटेको हुँ र बरामद भए बाहेकमा अरु काठ आफूले मासी सकेको भनी वस्तुनिष्ठ रुपमा खुलाएको बयान ब्यहोरालाई निजले अदालतमा गरेको बयानमा पनि वस्तुनिष्ठ तथा विश्वसनीय रुपमा खण्डन गर्न नसकेको अवस्थामा आत्मनिष्ठ आधार सृजना गरी गरेको फैसलामा विगो बमोजिमको काठ काटी ओसार पसार गर्ने काममा निजले अरु कसैलाई पोल गर्न नसकेको अवस्थामा बरामद भए

बाहेकको विगोबाट उन्मुक्ति दिने गरी भएको फैसलामा वन ऐन, २०४९ को प्रस्तावनाको उद्देश्य विपरीत हुने गरी दफा ४९(घ), ५०(१) (घ)(४) को प्रयोग पालना र व्याख्यामा त्रुटिपूर्ण भएको छ।

यी प्रतिवादी बरामद काठ ११.०७ क्यू.फि. तथा आरा थान १ सहित पहिलो पटक रंगेहात पक्राउ परेको तथ्य बरामद काठ तथा आरासमेतले देखिन्छ। प्रतिवादीको घरबाट ५० देखि १५० मिटरको फरकमा रहेको ठुटाहरु काट्दै गरेको कसैले देखेको प्रमाण वादी पक्षले पेस गर्न नसकेको भन्ने आधारमा बाँकी विगोबाट उन्मुक्ति दिने गरी भएको फैसला मिसिल संलग्न प्रमाणको सुक्ष्म मुल्याङ्कन नगरी प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २२ र ५४ को पालनमा त्रुटि रहेको छ। उल्लिखित आधार प्रमाणहरुबाट प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबी बमोजिम सजाय नगरी भएको पुनरावेदन अदालत इलामबाट भएको फैसला सम्बद्ध कानूनको प्रयोग पालनामा त्रुटि हुँदा बदर गरी प्रतिवादीलाई सुरु अभियोग मागदाबी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदनपत्र।

अदालतको ठहर

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेसी चढी पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री चन्द्रकान्त खनालले सहायक वन अधिकृत अरुणकुमार ठाकुरले प्रतिवेदनको ब्यहोरा समेतलाई प्रष्ट पाउँ गरेको बकपत्र बरामदी मुचुल्काका गोपाल न्यौपाने तथा गंगा इंगनामसमेतले गरेको बकपत्र ब्यहोराबाट यी प्रतिवादीले मौकामा कसुर स्वीकार गरी गरेको बयान ब्यहोरा पुष्टि हुन आएको अवस्थामा विगो तालिकाबमोजिमको प्रतिवादीले मौकाको बयानमा स्वीकार गरेका सालका रुख कटान गरेको तथ्यलाई बरामद दशीबाट पुष्टि भएकोमा पनि सो दशीलाई मात्र विगो कायम गरी सजाय गरेबाट प्रतिवादीले गरेको कसुरबाट उन्मुक्ति दिने गरी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस सुनियो।

प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरुको अध्ययन एवम् विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहससमेत सुनी निर्णयतर्फ विचार गर्दा पुनरावेदन अदालत इलामको फैसला मिलेको छ छैन निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।

अब निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसमा प्रतिवादी उपर वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) को कसुरमा दफा ५०(१) (घ) (४) बमोजिम विगो रु.१,०२,५००।-(एक लाख पाँचहजार) बराबरको २०५ क्यूवफिट सालको रुख काठ ओसारपसार गरेकोले वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१) (घ) (४) बमोजिम सजाय गरी बरामद काठ सोही ऐनको दफा ५०(१) (घ) बमोजिम जफत गरी पाउँ भन्ने अभियोग दाबी रहेकोमा प्रतिवादीलाई १ वर्ष कैद, बरामद ११.७ क्यू फिट काठ र आरीसमेत जफत गरी बिगोको दोब्बर रु.२,०५,०००।- जरिवाना गर्ने गरी इलाम जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला उपर प्रतिवादीको तर्फबाट पुनरावेदन अदालत इलाममा पुनरावेदन परेकोमा उक्त अदालतबाट सुरु फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादीलाई बरामद भएको काठको बिगो रु.१२,३६४।- लाई मात्र विगो कायम गरी दोब्बर जरिवानासम्म हुने गरी फैसला भएकोमा वादी नेपाल सरकारको चित्त नबुझी सो फैसला बदर गरी अभियोग दाबीबमोजिम सजाय होस् भनी प्रस्तुत पुनरावेदन दायर हुन आएको देखिन्छ।

यसमा प्रतिवादीलाई सुरु अभियोग मागदाबी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको सम्बन्धमा विचार गर्दा मिति २०६८।८।२ गते चिसापानी रेन्ज पोष्टका कर्मचारीहरु तथा दाहालटार सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति समेतको संयुक्त टोली गस्ती गर्दै जाँदा जिल्ला इलाम लक्ष्मीपुर वडा नं. ५ स्थित दाहालटार सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका सदस्य राजेन्द्र सुनुवारको घरमा साल जातका विभिन्न नाप साइजका थान ३२ को ११.०७ क्यूवफिट चिरान काठ फेला परी निज राजेन्द्र सुनुवारलाई पक्राउ गरेको भन्ने घटनास्थल प्रकृति एवम् बरामदी मुचुल्का रहेछ। साथै उल्लिखित मितिमा चिसापानी रेन्ज पोष्टका कर्मचारीहरु तथा दाहालटार सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका सदस्य समेतको संयुक्त टोली गस्ती गर्दै जाँदा जिल्ला इलाम लक्ष्मीपुर-५ स्थित दाहालटार सा.व.उ. समितिका सदस्य राजेन्द्र सुनुवारको घरमा साल जातका विभिन्न नाप साइजका थान-३२ को ११.०७ क्यूवफिट चिरान काठ फेला परी निज राजेन्द्र सुनुवारलाई पक्राउ गरेको हुँदा आवश्यक कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको चिसापानी स.व.रे.पो.का वन कर्मचारी स.व.अ. अरुणकुमार ठाकुरसमेतले गजुरमुखी इलाका वन कार्यालय, सुखानीमा जाहेरी प्रतिवेदन पेश गरेकोमा मेरो घर वरिपरिका काठ मैले घरकाजको लागि काटेर राखेको हो उक्त काठ काट्ने र ल्याउने मसँग कुनै कागज प्रमाण छैन र काठमा टाँचा निस्सा समेत छैन मैले विक्री गर्ने मनसायले ल्याएको नभई घर बनाउन ल्याएको हो बरामदी मुचुल्कामा उल्लिखित

चार किल्लाभिन्नको साल जातका चारवटा रुखमात्र मैले काटेको हुँ भनी प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारले अनुसन्धान अधिकारी समक्ष बयान गरेकोमा मैले घरायसी प्रयोजनको लागि साल जातका रुख काटेको हो। ११ क्यू.फिट काठ मबाट बरामद भएको हो लिखित अनुमति नलिई काठ काट्नु मेरो गल्ती हो भनी ११ क्यू.फिट काटेकोमा स्वीकार गरी प्रतिवादीले अदालतमा बयान गरेको देखिएबाट प्रतिवादीले बरामद परिमाण भन्दा बढी काठ काटेको मा इन्कार रहेको देखिन्छ।

मिसिल संलग्न रहेको घटना प्रकृति तथा बरामदी मुचुल्कामा र सोही मितिको जाहेरी प्रतिवेदनमा राजेन्द्रको घरमा फेला परे बाहेकको ठूटाबाट उत्पादन भएका बाँकी चिरान काठ रातको समयमा चोरी तस्करी गरी लगीसकेको भन्ने सम्मको ब्यहोरा रहेकोमा सो बमोजिम रुखकाटी चोरी तस्करी प्रतिवादीले गरेको हो भन्ने कुरा मिसिल संलग्न प्रमाणबाट प्रमाणित हुन सकेको छैन। बरामदी मुचुल्कामा उल्लिखित ११ क्यू.फिट काठ मबाट बरामद भएको लिखित अनुमति नलिई काठ काट्नु मेरो गल्ती हो भनी रुख काटेकोमा स्वीकार गरी प्रतिवादीले अदालतमा बयान गरेको देखिएकोले सोभन्दा बढ्ता काठ कटान गरेको तथ्य प्रमाणित गर्ने दायित्व भएको वादीले आफ्नो दावी ठोस रुपबाट प्रमाणित गराउन सकेको देखिदैन। विगो रु.१,०२,५००।-(एक लाख पाँचहजार) बराबरको २०५ क्यू.फिट सालको रुख काठ ओसारपसार गरेको भन्ने वादी पक्षको दावी रहेकोमा सो परिमाण बराबरको काठ निज प्रतिवादीबाट बरामद भएको देखिन नआइ केवल ११ क्यू.फिट विगो रु.१२,३६४।-को मात्र बरामद भएको देखिएको छ। अभियोग दावीबमोजिम काठ बरामद नभएको र सम्पूर्ण काठ प्रतिवादीले नै कटान गरेको वस्तु निष्ठ आधार नभएको अवस्थामा कसूरदार ठहर गर्न न्यायोचित हुन सक्दैन। गाउँ नजिकैको सामुदायिक वनमा प्रतिवादी एकलैले मात्र काठ काटेको गाउँलेहरूले थाहा पाउनु पर्नेमा सो कुरा कसैले थाहा नपाएको र प्रतिवादीले दावी अनुसार काठ कटानी गरेको भन्ने कुराको पुष्टाई साक्षी प्रमाणसमेत पेस गरी वादी पक्षले गराउन नसकेको देखिएको अवस्थामा सो सामुदायिक वनमा कटान भएका दावी बमोजिमका सबै रुख निज प्रतिवादीले नै काटेको भनी आरोप लगाउन मनासिब देखिदैन। फौजदारी कसूरमा कुनै पनि अभियोग शंकारहित तबरले पुष्टि हुनु पर्नेमा वादी दावीको पुष्टाई ठोस रुपबाट हुन सकेको पाइएन। चिरान काठको परिमाण ११.०७ क्यू.फिट सहित निज राजेन्द्र सुनुवारलाई काठ बोक्दै गरेको अवस्थामा वन गस्ती टोलीले पक्राउ गरेको हो। घटनास्थलमा म समेत बसी बरामदी मुचुल्का भएको हो। बरामदी मुचुल्काको ब्यहोरा र

सहीछाप मेरो हो भनी बरामदी मुचुल्काका मानिस गोपाल न्यौपानेले गरेको बकपत्रबाट देखिएको समेतबाट प्रतिवादीले अन्य रुखहरु काटेको हो भनी मात्रा मिले देखिएन। यसरी बरामद परिमाण ११ क्यू.फिट मात्रा प्रतिवादीले काटेको पुष्टि हुन आएकोले कसूरको मात्रा अनुसार सजाय गर्नु न्यायोचित हुने हुदा निजलाई हदै सम्मको सजाय गर्नु उचित देखिएन।

यसर्थ बरामदी दशीको आधारमा विगो कायम गरी सजाय गरेको देखिदा सुरु जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादी राजेन्द्र सुनुवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१)(घ)(४) बमोजिम बरामद काठको विगो रु.१२,३६४।-को दोब्बर रु.२४,७२८।- जरिवाना हुने र बरामद काठ तथा आरा जफत गरेको सुरु फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत इलामबाट मिति २०७०।२।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- गेहेन्द्र राज पन्त

कम्प्युटर गर्ने:- मन्जिता ढुंगाना

इति सम्बत् २०७२ साल श्रावण महिना १७ गते रोज १ शुभम् ..... ।